

Het beïnvloeden van (potentiële) woninginbrekers in Almere

Een voorverkenning

Paul van Egmond
Niek Franssen

RAPPORT

Het beïnvloeden van (potentiële) woninginbrekers in Almere

Een voorverkenning

Paul van Egmond
Niek Fransen

Amsterdam, 27 november 2014

Paul van Egmond
Adviseur Openbare Orde en Veiligheid
pvanegmond@dsp-groep.nl
M 06 161 108 84

Niek Fransen
Onderzoeker
nfransen@dsp-groep.nl
M 06 242 300 85

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Onderzoeksvragen	7
3	Theoretisch kader	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Identiteit en zelfbeeld	8
3.3	Een goed mens zijn, erbij horen en uniek blijven	9
3.4	Gedragbeïnvloeding binnen een groep of gemeenschap	9
3.5	Is delinquent gedrag van buiten een groep of gemeenschap te beïnvloeden?	10
3.6	Samenvatting	11
4	Bevindingen	12
4.1	Doelgroep	12
4.2	Sleutelfiguren	14
4.3	Wijze van beïnvloeden	17
4.4	Aansluiting op staand beleid en op de wijk	19
5	Conclusies en aanbevelingen	20
5.1	Beantwoording van de onderzoeksvragen	20
5.2	Aanbeveling	21
	Bijlagen	
	Bijlage 1	24

1 Inleiding

Aanleiding en doel

Het Bureau Regionale Veiligheidsstrategie (RVS) Midden Nederland wil de aanpak van woninginbraak uitbreiden door te focussen op de doelgroep jonge, mannelijke (potentiële) woninginbrekers. Het doel is het gedrag van deze groep te beïnvloeden en ervoor te zorgen dat zij afzien van het plegen van inbraken (of soortgelijke delicten).

Aanvankelijk was de gedachte om campagnematig het gedrag te beïnvloeden, maar de verwachting was dat een campagne met de overheid als afzender niet zou leiden tot het gewenste resultaat. Daarom is een tussenstap ingebouwd: *'We willen een bureau inschakelen om een voorverkenning te doen. Vraag is om de (on-)mogelijkheden te verkennen om de doelgroep te bereiken en vervolgens op zoek te gaan naar knoppen/haakjes om de doelgroep te beïnvloeden. Wij denken zelf dat de doelgroep van jonge potentiële daders (<18 jaar) het meest kansrijk is. Op basis van de resultaten van deze voorverkenning kan beoordeeld worden of het eerdere idee van een communicatiecampagne überhaupt haalbaar kan zijn, en zo ja, hoe dit idee, de methodiek of handelingsperspectief verder uitgewerkt moet worden om het effect daarvan zo groot mogelijk te maken.'*¹ Deze voorverkenning moest in de gemeente Almere uitgevoerd worden.

DSP-groep heeft deze opdracht van RVS gekregen en heeft de voorverkenning uitgevoerd naar de haalbaarheid van gedragsbeïnvloeding van de beoogde doelgroep. Bij de uitvoering van de voorverkenning hanteerden de onderzoekers een aantal uitgangspunten²:

- Doelgroep bestaat uit risicojongeren en beïnvloedbare daders.
- 'Grassroot' benadering: niet vanuit de systeemwereld zaken proberen op te leggen, maar vanuit de leefwereld van jongeren redeneren.
- Beïnvloeden vanuit een positief beeld.
- Stadia van gedragsverandering: in de voorverkenning kan maximaal het stadium 'overweging' bereikt worden.
- Resultaat: methodiek en aanbevelingen voor toepassing.

Het doel van deze voorverkenning is het verkrijgen van zicht op de doelgroep waar een campagne zich op kan richten, hoe deze doelgroep daadwerkelijk te bereiken is, hoe vervolgens hun gedrag zodanig te beïnvloeden is dat zij niet overgaan c.q. stoppen met criminaliteit, en hoe een campagne breder uit te rollen is in Midden Nederland³.

Noot 1 Offerteverzoek beïnvloeding potentiële woninginbrekers Midden Nederland.

Noot 2 Zie bijlage 1 uitgangspunten.

Noot 3 Zie bijlage 2 onderzoeksvragen.

Toelichting voorverkenning

De voorverkenning bestaat uit 3 stappen:

Stap 1 Afbakening en beschrijving	Stap 2 Kwalitatieve verdieping	Stap 3 Beschrijving haalbaarheid en aanbevelingen
<ul style="list-style-type: none"> • beschrijving van de doelgroep • theoretisch kader haalbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • zicht op sleutelfiguren • haalbare werkwijze • haalbare resultaten • toetsing	<ul style="list-style-type: none"> • haalbaarheid werkwijze, resultaten • aanbevelingen uitwerken methodiek

De eerste twee stappen werken wij hieronder uit, de derde stap spreekt voor zich.

Stap 1 Afbakening en beschrijving

De eerste stap bestond uit een korte documentenstudie en interviews met professionals. Door de vakantieperiode namen de interviews meer tijd in beslag dan voorzien. We hebben de volgende personen geïnterviewd:

- Marco van Schaik - jongerenwerker Stichting de Schoor (welzijnsorganisatie)
- Sadia el Benhaji - opbouwwerker Stichting de Schoor (welzijnsorganisatie)
- Lorenzo Netteb - jongerenwerker Stichting de Schoor (welzijnsorganisatie)
- Michael ter Riet - uitvoerend teammanager Talent in opleiding
- Rachid Madani - sportbuurtwerker Echnaton
- Ronald Buitenhuis - wijkagent Politie
- Paulo de Camposnato - voormalig wijkchef Politie Almere Buiten Midden
- Simone Jansen - projectleider Jeugd en Veiligheid gemeente Almere.

Rebond (Jan Dirk de Jong) heeft aan de hand van literatuurstudie het theoretische kader opgesteld (zie hoofdstuk 2).

Stap 2 Kwalitatieve verdieping

In stap 2 spraken we met jongeren en (potentiële) sleutelfiguren. Tijdens informele gesprekken met jongeren is ingegaan op wat de mogelijkheden zijn tot beïnvloeding van hun waarden en normen en wie hun rolmodellen (onze sleutelfiguren) zijn. Met deze stap kan de voorverkenning de allereerste start van gedragsverandering (de stadia voorbeschouwing en overweging) zijn door een bijdrage aan zelfinzicht en normbesef van de betrokken jongeren.

Ook spraken we vijf (potentiële) sleutelfiguren uit Stedenwijk in een groepsinterview. De sleutelfiguren waren ouders (twee vaders en een moeder) en twee jongeren van circa 20 jaar die in de buurt (en op straat zijn opgegroeid). Tijdens het groepsinterview stonden vragen centraal over hun rol in de beïnvloeding, waar zij tegenaan lopen en waar zij perspectief zien om het gedrag van de gekozen doelgroep te beïnvloeden. Hoe kunnen zij de doelgroep bereiken? Wat hebben zij in welke context nodig voor persoonsgerichte gedragsbeïnvloeding (wat moeten zij kunnen en kennen, hoe kunnen zij daarin versterkt worden)? Met 12 risicojongeren zijn één op één gesprekken gevoerd over drijfveren voor criminaliteit, mogelijkheden tot gedragsbeïnvloeding, hoe zij hier zelf mee omgaan, naar wie zij luisteren en hoe zij andere jongeren beïnvloeden.

Draagvlak voor een voorverkenning

Een complicerende factor in deze voorverkenning bleek het gebrek in vertrouwen in de daadkracht van de overheid:

- Er is bij de sleutelfiguren weinig motivatie om mee te werken aan een voorverkenning als niet helder is dat de inzet leidt tot vervolg. Sommige sleutelfiguren hebben vaker meegewerkt aan gesprekken maar zijn teleurgesteld in de opbrengsten daarvan. Zij merken geen verbetering van hun situatie of zien geen resultaten van hun medewerking. Voor een gedeelte is er dus niet meer de wil om mee te werken.
- Ook een professional die voor ons belangrijk was om in contact te komen met sleutelfiguren gaf aan dat helder moet zijn dat het interviewen van de sleutelfiguren ook tot concrete resultaten leidt voor de betrokkenen. 'Als ze worden betrokken, schept dat verwachtingen, hoop, daar moet je aan kunnen voldoen'. Deze professional besloot 'haar' sleutelfiguren niet te belasten met weer een onderzoek.

2 Onderzoeksvragen

Het onderzoek is er op gericht de volgende drie onderzoeksvragen te beantwoorden:⁴

- 1 Op welke doelgroep zou de campagne zich moeten richten?
  - a. Daders en/of potentiële daders van woninginbraken?
  - b. Leeftijdscategorie? 13-21 jaar; 12-18 jaar; 16-21 jaar?
  - c. Is de afkomst relevant? (In Almere zijn de meeste daders van Marokkaanse afkomst)

- 2 Hoe kunnen we de gekozen doelgroep daadwerkelijk bereiken, o.a. via welke kanalen (met als einddoel gedragsbeïnvloeding)?
  - a. Rechtstreeks?
  - b. Via zusjes?
  - c. Mogelijk ook via vrienden/vriendinnen?
  - d. Mogelijk ook via vader of moeder?

- 3 Hoe kunnen we vervolgens hun gedrag zodanig beïnvloeden dat zij niet overgaan tot c.q. stoppen met het plegen van woninginbraken/criminaliteit? Wie of wat zou hen weerhouden en waarom?

Noot 4 In het offerteonderzoek van RVS stonden vier onderzoeksvragen. De vierde vraag ('Kunnen we deze (communicatie)methodiek op grotere schaal effectief herhalen of als campagne in Midden-Nederland uitrollen? En zo ja, op welke wijze en wat is daarvoor nodig?') is in het offertetraject komen te vervallen omdat de tijd en het budget dat voor de voorverkenning beschikbaar is, te beperkt is om te komen tot een bewezen effectieve methodiek. Daarom is het niet mogelijk deze vraag te beantwoorden.

3 Theoretisch kader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we vanuit bestaande sociaalwetenschappelijke inzichten kort antwoord op een aantal vragen naar identiteit, gedragsbeïnvloeding en groepsdruk (in het bijzonder onder 'allochtone' jongeren). Op basis van die inzichten kan een hypothetisch antwoord worden geformuleerd op de vraag of delinquent gedrag van een groep of gemeenschap van buitenaf te beïnvloeden is.

3.2 Identiteit en zelfbeeld

De identiteit van een persoon kan verwijzen naar iemands zelfbeeld. We spreken dan over iemands individuele of persoonlijke identiteit met betrekking tot het beeld dat iemand van zichzelf heeft of meent dat anderen van hem of haar hebben. De identiteit van een persoon kan daarnaast ook verwijzen naar het groepsbeeld dat anderen van iemand hebben. Dat beeld heeft betrekking op de groep of gemeenschap waartoe diegene zichzelf rekent of door anderen wordt gerekend. In dat geval spreken we van iemands groeps- of sociale identiteit.

Zowel de persoonlijke als de sociale identiteit hebben een zekere waarde. Iemand kan bijvoorbeeld een overwegend positief of negatief zelfbeeld hebben. Maar ook de groep of gemeenschap waarmee iemand zichzelf identificeert of wordt geïdentificeerd door anderen, kan in een goed of in een kwaad daglicht staan. Tussen die waarden van het zelfbeeld en het groepsbeeld bestaat ook nog een relatie: wanneer men bij een positieve groep hoort, heeft dit een positief effect op het zelfbeeld, en in het geval van een negatieve groep een negatief effect (namelijk op iemands persoonlijke beleving van het groepslidmaatschap).

Het spreekt voor zich dat mensen een positieve identiteit en een positief zelfbeeld willen ervaren. Die behoefte kan men bevredigen door daarin te worden bevestigd door andere mensen. Die bevestiging maakt onderdeel uit van de sociale bestaansvoorwaarden die maken dat mensen afhankelijk zijn van andere mensen (naast voedsel, beschutting, bescherming, kennis en sturing). In de vroege kinderjaren raakt dit besef van interdependentie of wederzijdse afhankelijkheid in groepsverbanden, indringend verankerd in het zelfbewustzijn (in het bijzonder omdat jonge kinderen voor hun bestaan dan nog volledig afhankelijk zijn van hun verzorgers).

De belangrijkste behoefte van mensen is wellicht die behoefte aan erkenning of waardering van andere mensen (anders gezegd: affectie of liefde). Om die uitingen van affectie zeker te stellen, leren opgroeiende kinderen zich aan te passen en rekening te houden met de voorwaarden die anderen stellen aan hun gedrag. Het leren vertonen van sociaal wenselijk gedrag staat centraal in socialisatieprocessen binnen een groep of gemeenschap. Zulk aangepast gedrag vergt echter ook de wil en het vermogen om bepaalde impulsen te onderdrukken, behoeftebevrediging uit te stellen en soms zelfs tegen de eigen zin te handelen, teneinde de waardering van anderen zeker te stellen.

3.3 Een goed mens zijn, erbij horen en uniek blijven

In de voortdurende ontwikkeling van identiteit en zelfbeeld zijn drie wenselijke manieren om naar jezelf te kijken sterk afhankelijk van de interactie met andere mensen. Om door een positieve bril naar jezelf te kunnen kijken en een positief zelfbeeld te beleven, wil iemand zichzelf vooral zien als (1) een 'goed' mens, (2) een mens dat 'erbij hoort' en (3) een mens dat ook 'uniek' is binnen een groep of gemeenschap.

Wat een 'goed' mens is kan van groep tot groep verschillen. In een deviante groep dicteren groepswaarden dat deviant gedrag juist wenselijk is om te voldoen aan de gedragsverwachtingen van andere groepsleden. Maar om te kunnen worden bevestigd in het zijn van een 'goed mens' volgens welke waarden en normen dan ook, heeft iemand de reacties van andere mensen nodig. Hetzelfde geldt voor het gevoel dat iemand wordt gezien, er mag zijn en geaccepteerd wordt als volwaardig groepslid.

De goedkeurende of afkeurende reacties van anderen zijn van belang voor het ontwikkelen van iemands zelfbeeld als gewaardeerd en betekenisvol lid van de groep. Uit onderlinge reacties van goedkeuring of afkeuring leiden groepsleden af wat de gedragsverwachtingen zijn die in een groepsverband heersen ten aanzien van specifieke situaties en sociale contexten. Sommige van die verwachtingen worden expliciet uitgesproken of zelfs opgeschreven. Andere verwachtingen blijven impliciet en worden vooral verondersteld op basis van vermeende signalen van goedkeuring of afkeuring van prominente groepsleden.

3.4 Gedragsbeïnvloeding binnen een groep of gemeenschap

Het gedrag dat mensen vertonen als lid van een groep of gemeenschap is afhankelijk van de mate waarin zij zich conformeren aan wat zij denken dat de gedragsverwachtingen zijn van de andere betrokkenen. Daarbij is dus van groot belang wat de perceptie van die gedragsverwachtingen is op het moment van handelen. Maar ook is van belang in hoeverre men afhankelijk is van een bepaalde groepering. Als iemand de beschikking heeft over andere groepen of gemeenschappen waarbinnen diegene zich een 'goed', 'gewaardeerd' en 'uniek' mens kan voelen, verlaagt dat de potentiële (groeps)druk binnen een groep of gemeenschap om volgens de regels te handelen. Maar als het aantal groepen of gemeenschappen zeer beperkt is of als iemand zich tegen wil en dank bij een groep of gemeenschap voelt horen (bijvoorbeeld door groepskenmerken waar iemand geen afstand van kan doen, zoals leeftijd, geslacht en etniciteit), dan bestaat het risico van een sterkere groepsdruk.

In het geval van de allochtone jongens die worden gezien als de potentiële woninginbrekers van deze voorverkenning, zijn perceptie en afhankelijkheid van groot belang om straks uitspraken te doen over de mogelijkheden tot positieve gedragsbeïnvloeding. Ten eerste kunnen de gedragsverwachtingen binnen het groepsverband onderdeel zijn van een soort 'geuzenidentiteit' in de vorm van een hedendaagse straatcultuur waarin risicovol of overlastgevend gedrag, geweldpleging en drugs- of vermogensdelicten juist worden gewaardeerd als 'positief' binnen de context van hun 'straatleven' in een kwetsbare buurt.

Ten tweede ervaren veel allochtone straatjongens in Nederland momenteel dat zij buiten hun groepsverband van 'vrijtijdsgenoten' in de buurt, maar weinig groepen of gemeenschappen hebben waarin zij hun algemeen menselijke behoefte aan erkenning en sociale veiligheid

voldoende kunnen bevredigen. Dit leidt tot versterking van de groepsdruk om te voldoen aan de (deviante) waarden en normen van de 'eigen' groep.

3.5 Is delinquent gedrag van buiten een groep of gemeenschap te beïnvloeden?

Op basis van bovenstaande theoretische aannames over gedragsbeïnvloeding in relatie tot identiteitsvorming, zelfbeeld en groepslidmaatschap, is het niet zeer aannemelijk dat de leden van een specifieke groep allochtone straatjongens (en potentiële woninginbrekers) zich veel zullen aantrekken van de uitgesproken of opgeschreven gedragsverwachtingen van vertegenwoordigers van een in hun ogen 'vijandige' zij-groep. Zij zullen zich – zeker gezien die hevige groepsdynamiek en versterkte groepsdruk – hoofdzakelijk richten op het najagen van waardering en het vermijden van afkeuring binnen de eigen gelederen. Signalen over 'hoe het hoort op straat' komen in hun beleving van een betrouwbare, betrokken en begrijpelijke afzender uit de eigen groep of gemeenschap. Die signalen worden serieus genomen en relevant geacht voor de situaties en de sociale context waarin zij handelen, individueel of collectief.

De wens om 'iemand te zijn' binnen die sociale omgeving en hun eigen bestaan betekenis te geven in verhouding tot de andere mensen die ertoe doen, maakt dat zij zich vooral van die afzenders wat zullen aantrekken. Het zou kunnen blijken dat in het onderzoeksveld prominente leden van de groep of gemeenschap openlijk of versluierd onwenselijke waarden en normen uitdragen. Zo kan binnen de eigen groep of gemeenschap een opvatting bestaan dat inbreken wordt gelegitimeerd: een toelaatbare of acceptabele vorm van 'boodschappen doen in iemands osso' (vanwege achterstand of onderdrukking door een geprivilegieerde, autochtone 'zij-groep'). Dergelijk delinquent gedrag kan zelfs verder worden aangewakkerd als een bijzonder gewaardeerde vorm van handelen (dan laat je zien dat je erbij hoort als een van de échte 'moeilijke' jongens van de buurt).

Tegenwicht bieden aan een dergelijk krachtenveld is lastig vanuit de positie van een buitenstaander, zeker als die buitenstaander nog verder op afstand staat omdat hij of zij wordt geassocieerd met een 'vijand' die onderdeel uitmaakt van een wereld die hypocriet, corrupt en vijandig is. Vanuit die theorie beredeneerd, verdient het dan ook de voorkeur om gedragsbeïnvloeding te stimuleren door de doelgroep vooral te faciliteren in het gevoel iemand te zijn die wordt gezien, wordt gewaardeerd en ertoe doet (in dit geval als een 'goede' jongeman uit die gemeenschap en binnen onze samenleving). Dit kan door betrouwbare sleutelfiguren of rolmodellen uit de eigen groep of gemeenschap te stimuleren de wenselijke gedragsverwachtingen openlijker te communiceren en conformistisch gedrag te belonen met uitgesproken waardering. Zo zou men tegenwicht bieden aan de prominente leden binnen de gemeenschap die het tegenovergestelde bewerkstelligen. Die sleutelfiguren of rolmodellen zullen dit groepsproces vorm moeten geven op een manier die aanslaat en in de 'groepseigen' taal.

Een tweede mogelijkheid is om jongeren los te weken van hun oude groepsverband of gemeenschap waarin onwenselijke gedragsverwachtingen van invloed zijn en hen te ondersteunen in het toetreden tot nieuwe groepsverbanden met meer wenselijke waarden en normen. In het geval van allochtone straatjongens die beleven dat zij vooralsnog sterk aangewezen blijven op een bepaalde sociale omgeving vanwege familiebanden en een beperkte sociale, economische en

culturele mobiliteit, lijkt de tweede mogelijkheid echter minder gemakkelijk te realiseren dan de eerste.

3.6 Samenvatting

Kort samengevat, is de opvatting vanuit de wetenschappelijke inzichten dat een positieve gedragsverandering bij de beoogde personen het beste kan plaatsvinden vanuit de eigen groep of de gemeenschap waarin hun behoefte aan erkenning als gewaardeerd en betekenisvol groepslid bevredigd wordt. In de zoektocht naar de potentiële en invloedrijke sleutelfiguren of rolmodellen in die groep of gemeenschap is het zaak goed voor ogen te houden dat jongeren moeten ervaren dat de afzender betrouwbaar is, bij hen betrokken is als groepslid en ook wordt begrepen op basis van identificatie met gemeenschappelijke groepskenmerken (waaronder soms specifiek taalgebruik, uiterlijk en omgangsvormen).

4 Bevindingen

4.1 Doelgroep

4.1.1 Schets van de risicojeugd en (potentiële) woninginbrekers in Almere

De (potentiële) woninginbrekers behoren, zoals verondersteld, tot een brede groep jongeren die valt onder risicojeugd en jeugdcriminelen. De geïnterviewde professionals schetsten een beeld van twee groepen jongeren.

De 'oude' groep

In/ vanuit de wijken Stedenwijk, Kruidenwijk en Tussen de Vaarten heeft zich een samenhangende groep jongeren gevormd van rond de 120 personen, ongeveer tussen de 10 en 25 jaar oud. Deze groep is in beeld van gemeente, politie, justitie, zorg en welzijn. De afgelopen jaren hebben de gemeente en partners een gerichte aanpak op deze groep opgezet en uitgevoerd. De jongeren hebben de volgende overeenkomstige kenmerken:

- Marokkaans, veelal uit Berbergezinnen;
- Vader vaak uit beeld, moeder spreekt geen of slecht Nederlands;
- Betrokkenheid van de ouders bij de sociaal emotionele ontwikkeling van de jongeren is beperkt. Er is geen sprake van een empathische opvoeding: de ouders weten geen aansluiting te vinden bij de jongeren en ontberen de vaardigheden voor het geven van een empathische opvoeding;
- Laag inkomen;
- Jongeren groeiden met elkaar op in vergelijkbare omstandigheden;
- Er is vaak sprake van hulpverlening en repressieve inzet in het gezin (broers, zusjes);
- Hoge mate van schooluitval.

De jongeren voelen zich met elkaar verbonden. Zij hebben hun eigen omgangsvormen, normen en waarden en dezelfde uiterlijke kenmerken als kleding en kapsel. De groepsdynamiek wordt sterk bepaald door gemeenschappelijke normen die in hoge mate afwijken van gangbare normen. Er is sprake van 'wij' en 'zij'; ze voelen zich slachtoffer van discriminatie en uitsluiting door een vijandige 'zij'-groep.

De 'nieuwe' groep

Professionals zagen een aantal jaar terug al 'dat er een groep aankomt'. Die groep was nog heel beïnvloedbaar. Signalen waren: hinderlijk gedrag, groeiende grootte van de groep (van 3 tot 4 naar 10 tot 15), grensoverschrijdend gedrag in de groep (bijvoorbeeld seksueel) en naar buiten (mensen lastig vallen). In deze groep was twee jaar geleden al licht crimineel gedrag te zien zoals het stelen van mobieltjes. Inmiddels heeft deze 'nieuwe' groep de volgende kenmerken:

- Leeftijd tot 16 jaar;
- Voornamelijk Antilliaans en Surinaams;
- De groep is gemengd in sekse en etniciteit;
- De groep begeeft zich vooral in Stedenwijk, maar is minder dan de 'oude' groep te herleiden naar een aantal gezinnen;

- In de groep vindt geen correctie plaats op crimineel gedrag. Dat wordt juist stoer gevonden en wordt gefilmd met mobiele telefoons. Het afzetten tegen andere groepen zit in de norm van de groep. Onlangs werd een man in elkaar geslagen, het meisje dat hier wat van zei, werd vervolgens ook in elkaar geslagen;
- De criminaliteit in de huidige groep is gegroeid van kleine diefstal naar onder meer inbraak. De criminaliteit lijkt meer georganiseerd, er is veel kennis over inbraak en afnemers. Daarbij weten zij de oudere groepen te benutten via netwerken in de buurt.

4.1.2 Beïnvloedbaarheid per leeftijdsgroep

De beïnvloedbaarheid van de jongeren (en dus ook de potentiële woninginbrekers) wordt grotendeels bepaald door de mate waarin jongeren actief zijn binnen sociaal-maatschappelijke contexten. Naarmate de straatcultuur een groter deel wordt van de belevingswereld van de jongere, neemt de betrokkenheid in andere contexten af. Dit proces valt uiteen in een aantal fases dat in te delen is naar de volgende leeftijdscategorieën. De leeftijdscategorieën zijn niet strikt.

8 - 10 jaar: sterk beïnvloedbaar, diverse contexten

- In deze levensfase zijn kinderen vele uren per week op school, neemt de thuis-context nog een duidelijke plek in en wordt vrije tijd gekenmerkt door spelen.
- In deze fase zijn bij kinderen al indicatoren die wijzen op risico's (criminogene factoren) dan wel beschermende factoren. Professionals geven aan dat zij delinquent gedrag kunnen zien aankomen aan de hand van de volgende voorspellende kenmerken: ongevoeligheid voor autoriteit/ bijsturing, grensoverschrijdend gedrag (op straat/ school), buitenproportioneel gedrag en het feit dat zij tot laat op straat zijn. Ook kenmerken van de thuissituatie zoals gebroken gezinnen, afwezigheid van de vader, armoede en de buurt spelen een rol.
- Potentiële beïnvloeders zijn in deze fase het thuisnetwerk, school, vrijwilligers en professionals die betrokken zijn bij de vrije tijd (sportbuurtwerk, speelverenigingen, welzijnswerk) en buurtbewoners die de kinderen van kinds af aan kennen.

11 - 15 jaar: beïnvloedbaar, afname contexten

- In deze fase vernauwen de contexten zich. De aantrekkingskracht van de straatcultuur groeit terwijl de lijnen naar thuis/ school of vrijetijdsbesteding kwetsbaar zijn. Het zelfbeeld en de identiteitsvorming worden steeds meer bepaald door de straatcultuur: het zelfbeeld en het groepsbeeld komen steeds meer overeen.
- Jongeren komen in deze fase in aanraking met criminaliteit en spelen hier soms een (ondergeschikte) rol in, bijvoorbeeld als loopjongen.
- Als belangrijkste drijfveren zijn genoemd de groepsdruk en geld zodat zij kleding en spullen kunnen aanschaffen (of toe-eigenen) die status geven in de groep. Denk aan merkkleding, telefoon.
- In deze fase is beïnvloeding nog deels mogelijk. In de context van de straatcultuur is het groepsbeeld dominant. In deze fase zijn de jongeren beïnvloedbaar tijdens individueel contact in andere contexten waar zij nog actief zijn. School kan een aangrijpingspunt zijn waar de identiteitsvorming beïnvloed kan worden. De invloed van thuis neemt af. In het thuis/familie- of buurtnetwerk kunnen wel andere jongeren of personen met status zijn die aansluiting kunnen vinden.

- Potentiële beïnvloeders zijn in deze fase het jongerenwerk, sportwerkers, personen in hun netwerk die buiten de straatcultuur staan maar nog wel een band hebben. Denk aan ouders, broer/ zus of buurtbewoner met status.

16 - 20/25 jaar, één dominante context

- In deze leeftijd kunnen jongeren doorgroeien binnen de straatcontext en wordt de kans groter dat zij crimineel gedrag vertonen. De belevingswereld van de jongeren in de groep wordt gedomineerd door de straatcultuur. Deze context is zo dominant dat kans op beïnvloeding van buiten de groep gering is. Alleen wanneer een jongere uit eigen beweging contact zoekt met andere contexten is beïnvloeding kansrijk. Denk daarbij aan de aanvraag van een uitkering, schuldhulpverlening, zoeken naar school/ werk of het vinden van een reguliere woning.
- Repressieve aanpakken met straf-zorg combinaties blijken effectief te kunnen werken.
- In de stap naar volwassenwording (20-25 jaar) neemt beïnvloedbaarheid toe. De behoefte aan een meer stabiel leven met werk en inkomen wordt groter, mede omdat het hierdoor mogelijk is een partner te onderhouden en een gezin te stichten.
- Een deel van de jongeren volgt een ander, niet-crimineel pad en blijft slechts zijdelings verbonden aan het straatnetwerk. Zij kunnen enige positieve invloed uitoefenen op de groep.

4.1.3 Meest kansrijke doelgroep

De leeftijdsgroep van 11 tot 15 jaar is volgens professionals, sleutelfiguren en jongeren het meest kansrijk voor beïnvloeding. Met name in de eerste jaren binnen deze categorie, rond de overgang naar de middelbare school, verandert er veel in het leven van de jongeren en zijn zij beïnvloedbaar.

De groep jongeren tussen de 16 en de 20 jaar werd aangedragen door een aantal professionals en jongeren. Het gaat dan niet om de harde kern van de groep, maar om jongeren die zich wat meer aan de rand van de groep begeven. Deze groep wordt echter minder kansrijk geacht voor beïnvloeding dan de groep tussen de 11 en 15 jaar aangezien het aantal contexten vernauwd is tot de dominante straatcontext. Bovendien hebben we het beeld dat veel veiligheidsbeleid in praktijk vooral op deze doelgroep vooral is gericht.

4.2 Sleutelfiguren

Sleutelfiguren begeven zich in een context samen met een jongere uit de doelgroep. Binnen deze context kunnen zij proberen invloed uit te oefenen op de jongeren. We onderscheiden binnen de volgende contexten een aantal kansrijke sleutelfiguren:

- Thuis: ouders
- Straat: peers en professionals
- Vrije tijd: professionals
- School: professionals

De doelgroep 11 - 15 jaar is actief in alle vier de genoemde contexten.

Ouders

De invloed van ouders wordt onderschreven door alle respondenten. In de categorie jongeren van 11 - 15 jaar is het belangrijk dat de ouders enerzijds heldere grenzen stellen en anderzijds

stimuleren om een eigen perspectief op te bouwen door middel van school en werk (bijbaantje). Het bijsturen op negatief gedrag en het stimuleren van positief gedrag is een belangrijke basis om enerzijds criminaliteit te voorkomen en om anderzijds pro-sociaal gedrag te ontwikkelen.

De respondenten gaven bij de rol van ouders de volgende aandachtspunten aan:

- Ouders hebben het beste voor met hun kinderen, maar zij hebben een blinde vlek in de opvoeding: zij houden geen toezicht op wat de jongere op straat doet. Daardoor ontbreekt sturing op het gedrag op straat. Tegelijkertijd wordt deze blinde vlek normaal geacht: ouders kunnen niet overal toezicht houden. Volgens respondenten komt informatie over gedrag op straat slechts in beperkte mate via 'de ogen op de straat' bij de ouders terecht. Hierdoor is bijsturing door de ouders niet goed mogelijk. Na incidenten op straat worden ouders over het algemeen wel geïnformeerd, maar dan kunnen taal en kennis van de Nederlandse rechtstaat ('Is hij alweer vrij? Wordt hij niet gestraft?') een knelpunt zijn.
- Ouders kunnen informatie niet altijd vertalen naar pedagogisch handelen: zij ontberen de pedagogische kwaliteiten om gedrag bij te sturen op basis van de informatie. Ouders geven aan zich machteloos te voelen. Probleemgedrag wordt gewijd aan oorzaken die buiten de invloed van de ouder liggen.
- Een aantal jongeren gaf aan betrokkenheid van ouders te missen: er wordt thuis nauwelijks gesproken over wat de jongere meemaakt en dat is een van de redenen dat de jongeren 's avonds de straat op gaan.
- Volgens een professional is steun en hulp richting ouders (en het gezin) op dit moment verkokerd. Een ander aandachtspunt is dat de intensiteit van ondersteuning van de ouders in een relatief korte periode (1 tot 2 jaar) hoog is geweest en daarna sterk is afgenomen. Deze tijdelijke aanpak sluit volgens de geïnterviewde niet aan bij de duurzame steun die de ouders nodig hebben. Het heeft zelfs een averechts effect omdat ouders zich in de steek gelaten voelen. Dit zorgt voor wantrouwen ten opzichte van de gemeente en de systeemwereld in zijn geheel⁵.

Broers en zussen kunnen ook invloed uitoefenen. Bij de oudere (grotendeels Marokkaanse) groep is bekend dat deze invloed vaak negatief is. Deze groep komt in deze voorverkenning niet als een kansrijke groep naar voren.

Volwassenen die actief zijn in de buurt kunnen de doelgroep aanspreken op hun gedrag op straat. Deze personen kennen vaak de ouders van de jongeren op straat en dat geeft hen een positie van waaruit corrigerend opgetreden kan worden. In de wijk zien deze sleutelfiguren nu weinig mogelijkheden om gericht aan gedragsbeïnvloeding te werken. Hun ervaring is dat alleen aanspreken geen effect heeft, er moet ook een perspectief zijn. Zij missen daarvoor de faciliteiten en ondersteuning om hun drive om iets te doen voor buurt en doelgroep te concretiseren. Ze benoemen als facilititeit een ontmoetingsplek voor de buurtbewoners waar bijvoorbeeld ook de opvoedondersteuner komt. Dat biedt sleutelfiguren mogelijkheid om de ouders aan te spreken op gedrag in samenwerking of overleg met de opvoedondersteuner. Een ander voorbeeld is er een

Noot 5 Bij de uitvoering van de voorverkenning bleek dit ook een drempel voor het meewerken. Professionals gaven aan dat zij ons niet in contact wilden brengen met sleutelfiguren voor een gesprek als er niet direct actie ondernomen zou worden met de resultaten van het gesprek.

drive is om sportactiviteiten (zoals kickboksen) te organiseren, maar bij gebrek aan locatie kunnen zij dit niet realiseren. Bij deze sleutelfiguren leeft het beeld dat er voor de bezuinigingen meer mogelijk was.

Peers

Ook *peers* (jongeren uit dezelfde groep) worden aangemerkt als kansrijke beïnvloeders. In de leeftijdscategorie van 11 tot 15 jaar worden jongeren sterk beïnvloed door peers. Een jongere benoemde de fase als een periode van testen en spiegelen: *'De groep en de klas test je telkens en daagt je uit. Dat gebeurt met roken, drugs en ook met criminaliteit. Je moet sterk in je schoenen staan. Je wilt erbij horen; merkkleding, een telefoon maar als je geen geld hebt...het maakt ze dan niet uit hoe ze eraan komen.'* Andere jongeren beaamden dit beeld. Door respondenten zijn drie *peer groups* benoemd die invloed uitoefenen op het potentiële criminele gedrag.

- Leeftijdsgenoten met wie de jongeren op straat hangen, in kleine groepjes van enkele jongeren of in grotere groepen.
- Klas- en schoolgenoten in de laatste fase van het basisonderwijs en de eerste fase van het voortgezet onderwijs (eerste twee jaar).
- Oudere jongeren tegen wie deze doelgroep opkijkt.

De peers kunnen positieve of negatieve invloed uitoefenen. De groepsdynamica kan leiden tot groepsdruk dat leidt tot negatief gedrag, zowel direct (aanzetten tot bepaald gedrag) als indirect (bijvoorbeeld criminaliteit plegen om te voldoen aan de materiele groepsnorm). We hebben ook voorbeelden van bijsturing van negatief gedrag gehoord door peers. De groepsdynamica wordt bepaald door de diversiteit in samenstelling van de peer group en de context waarin de groepsdynamica zich afspeelt. Sportbuurtwerk en jongerenwerk bieden vaak een kader waarbinnen bijsturing en stimulering door peers plaats kan vinden. Jongeren gaven aan dat oudere jongeren in deze context fungeren als rolmodellen die bijsturen en stimuleren.

Professionals

Professionals in de wijk kunnen gedrag op verschillende wijzen beïnvloeden, ieder vanuit zijn eigen rol. Zowel het jongerenwerk als het sportbuurtwerk geven aan dat hun context handvatten biedt voor gedragsbeïnvloeding. Activiteiten dragen bij aan het opbouwen van een band en scheppen een kader waarbinnen pro-sociale normen en waarden gelden. Binnen deze context vindt beïnvloeding door jongerenwerkers één op één plaats. Een aandachtspunt hierbij is dat de groep de regels van de *playground* (openbaar toegankelijke sportaccommodatie buiten) accepteert, maar deze alleen verbindt aan de playground: aan de andere kant van de straat bepalen zij zelf hun regels.

Een kansrijk voorbeeld van beïnvloeding is het *Project helpende hand*: 10 jongeren krijgen een rol op de playground. Goed gedrag wordt beloond met punten. Als voldoende punten zijn behaald, wordt dat beloond met een leuke activiteit.

In de ogen van de jongeren en de professionals is de inzet van jongerenwerk en sportbuurtwerk steeds verder beperkt door de bezuinigingen.

Politie en straatcoaches handhaven op straat. In de ogen van de geïnterviewden leidt handhaving door de politie nu vaak niet tot gedragsbeïnvloeding omdat alleen maar grenzen worden gesteld zonder perspectief. Een jongere gaf als praktisch voorbeeld dat zij telkens worden weggestuurd als

ze ergens hangen. Er worden wel suggesties gedaan waar ze kunnen hangen, maar ook daar worden ze weer weggestuurd.

School

Scholen zijn niet meegenomen in deze voorverkenning. Jongeren en professionals benoemen het belang van onderwijs voor perspectief en benoemen de pedagogische rol van het onderwijs in het bijsturen van grensoverschrijdend gedrag van individuele jongeren en van het bieden van een agogisch kader voor de groepsdynamica van de peergroups op school.

Kortom

Door de vele contexten waarin de doelgroep van 11 tot 15 jaar zich begeeft, zijn er veel sleutelfiguren betrokken. We constateren dat de meeste kansen op positieve beïnvloeding liggen bij ouders en peers. De professionals hebben een belangrijke rol in het scheppen van de juiste voorwaarden voor de beïnvloeding.

4.3 Wijze van beïnvloeden

Ouders en jongeren uit de buurt geven aan dat zij de jongeren op straat aanspreken, bijvoorbeeld op het maken van rommel en overlastgevend gedrag. De ervaringen daarmee zijn wisselend. Als jongeren in een groepje zijn '*krijg je de volle lading*', maar soms luisteren ze wel en ruimen ze bijvoorbeeld een blikje op. Dit leidt volgens de personen die wij spraken niet tot gedragsverandering. 'Aanspreken doe je vooral omdat je vindt dat dat hoort.' Een buurtbewoner geeft aan te zijn gestopt met aanspreken nadat hij een aantal maal is uitgescholden. Aanspreken op hangen op straat (dat wordt ervaren als hinderlijk) is lastig. Het is daarom essentieel de wijze van beïnvloeden secuur uit te werken en de sleutelfiguren voor te bereiden. In deze paragraaf beschrijven we op welke wijze sleutelfiguren invloed uit kunnen oefenen op jongeren van 11 tot 15 jaar.

Boodschap

De centrale boodschap moet bestaan uit twee zaken: het stellen van heldere grenzen aan gedrag en het stimuleren van gewenst gedrag. De balans is delicaat: als er door het stellen van grenzen in de ogen van de jongere teveel afkeuring getoond wordt voor het getoonde gedrag, kan dit de vertrouwensband beschadigen en kan het gebeuren dat de sleutelfiguur tot de vijandige zij-groep gaat behoren. Dit hoeft uiteraard niet altijd te gebeuren en is afhankelijk van de status en de overredingskracht van de sleutelfiguur.

De respondenten gaven aan dat het belangrijk is het imago en status van jonge criminelen (bijvoorbeeld woninginbrekers) te ondermijnen, onder andere door het delen van succesverhalen en het bieden van perspectief voor 'goed' gedrag: 'als misdaad al loont, dan is dat alleen op de korte termijn, want wat doe je morgen en de dag erna? Dan zit je zonder opleiding met een strafblad.' De verhalen en perspectieven moeten realistisch zijn en dat kan alleen als de sleutelfiguur goed inzicht heeft in de belevingswereld van de jongere. Jongeren hebben vaak een negatief beeld van de maatschappij en zien zichzelf vaak als slachtoffer van discriminatie. Daar moeten andere beelden tegenover gesteld worden.

De boodschap vanuit de omgeving van de jongeren moet eenduidig zijn. Dat vraagt om afstemming tussen sleutelfiguren, professionals en andere betrokken organisaties; van politie tot welzijn.

Een op een

Een sleutelfiguur kan invloed uitoefenen als hij zich begeeft in dezelfde context als de jongere die hij wil beïnvloeden, als er een vertrouwensband tussen de twee personen bestaat en als de sleutelfiguur kennis heeft van belevingswereld van de jongere. Volgens de geïnterviewden en de literatuur is het essentieel dat de beïnvloeding persoonlijk en dus één op één plaatsvindt.

De sleutelfiguren

Cruciaal is dat sleutelfiguren de urgentie voelen iets te willen betekenen voor hun omgeving door het uitoefenen van invloed op het gedrag van de jongeren. Professionals of andere actieve participanten kunnen proberen het gevoel van urgentie aan te wakkeren en te kanaliseren. Per groep sleutelfiguren zijn er verschillende aandachtspunten voor beïnvloeding.

Ouders

- Informeer ouders over het gedrag van hun kinderen en hun vriendjes op straat en op school.
- Versterk de pedagogische kwaliteiten om grenzen te stellen en de jongeren te begeleiden in het opbouwen van perspectief zoals helpen een eerste bijbaantje te vinden.
- Betrek ouders bij het versterken van de sociale cohesie in de wijk en geef hen een ontmoetingsplek.
- Versterk betrokkenheid van ouders bij school op primair onderwijs: ouders spreken elkaar, leren van elkaar en informeren elkaar.

Peers

- De peers zijn vooral een positief rolmodel waar de jongeren zich aan kunnen spiegelen. Dit komt tot uiting in hun doen en laten. Dat moet zichtbaar zijn in de groep, bijvoorbeeld door de rolmodellen ook passende taken/ rollen te geven in de wijk of bij activiteiten.
- De peers spreken hun leeftijdsgenoten aan en stimuleren positief gedrag. Dat kan zowel één op één (bijvoorbeeld op het terrein van werk, school, doelen stellen in leven) als naar de groep (bijvoorbeeld een toernooitje organiseren).
- De peer als beïnvloeder hoeft niet naar alle jongeren in de groep die rol te vervullen, alleen bij die jongeren waarbij het kansrijk lijkt.

Professionals

Een pedagogisch klimaat is nodig om gestructureerd te kunnen werken aan gedragsbeïnvloeding. Jongerenwerkers, sportbuurtwerkers en ook docenten hebben de taak om een pedagogisch klimaat te realiseren waarin duidelijke regels gelden en waarin de groepsdynamica bijdraagt aan de ontwikkeling van de jeugd. Een pijler van beïnvloeding in het pedagogische klimaat is het positioneren, steunen en versterken van rolmodellen in de groep.

Lange adem is randvoorwaarde

Geïnterviewden geven aan dat projecten die relatief korte tijd lopen en dan stoppen, op termijn juist negatieve effecten kunnen hebben zoals afname van vertrouwen in de overheid. De jongeren voelen zich na afloop van een project in de steek gelaten. Daarom is het belangrijk enerzijds te investeren in verwachtingsmanagement en anderzijds in projecten met een lange adem.

4.4 Aansluiting op staand beleid en op de wijk

Beleid

Voor de periode 2015-2018 heeft de gemeente Almere een actieprogramma veiligheid opgesteld. Het programma bouwt voort op wat de afgelopen jaren is opgebouwd. Als speerpunten staan benoemd: high impact crimes, veilige buurt, aanpak jeugdcriminaliteit en – overlast, bestuurlijke aanpak georganiseerde criminaliteit en woonoverlast.

De aanpak kenmerkt zich door

- 1 het stimuleren van betrokkenheid bij partners en inwoners;
- 2 versterken van de informatiepositie;
- 3 communicatie op maat;
- 4 flexibiliteit bij de inzet van mensen en middelen.

De aanpak bevat onder meer een TOP X aanpak, de veiligheidsmanager als verbindingsofficier van aanpakken in de buurt, de Jeugd Interventie Teams (JIT) en de JIT plus.

In het actieprogramma wordt geconstateerd dat de problematiek zich verder concentreert in specifieke straten en buurten en dat jonge daders moeilijk benaderbaar zijn. Het actieprogramma biedt handvatten voor de aanpak van criminaliteit en het verhogen van de veiligheid. Het voorkomen van criminaliteit door het versterken van sleutelfiguren gericht op de doelgroep 11 tot 15 jaar is een aanvulling op het actieprogramma en kan bijdragen aan het behalen van de doelen.

In de regio Midden-Nederland wordt door de veiligheidspartners gewerkt met een persoonsgerichte aanpak. Een van de doelgroepen hiervoor zijn de broertjes en zusjes van jongeren die in de fout zijn gegaan. Het zou goed zijn aan te sluiten bij deze aanpak door broertjes en zusjes te benoemen als de beoogde doelgroep.

De wijk

Uit de interviews blijkt dat de wij-zij gevoelens diep geworteld zijn in de wijk. Naast jongeren zien we ook bij ouders, actieve buurtbewoners en enkele professionals een sterke verbondenheid met het 'wij' (de wijk) en een afstand tot de 'zij' (de institutionele wereld). Deze afstand kan zich bijvoorbeeld uitdrukken in een gevoel er alleen voor te staan, of door weinig vertrouwen in de institutionele wereld. Dit heeft de uitvoer van deze voorverkenning niet vergemakkelijkt en met (het adresseren van) deze gevoelens zal rekening gehouden moeten worden in een vervolg.

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen en doen we een aanbeveling voor het uitvoeren van een pilot.

5.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- 1 *Op welke doelgroep zou de campagne zich moeten richten?*
  - a. *Daders en/of potentiële daders van woninginbraken?*
  - b. *Leeftijdscategorie? 13-21 jaar; 12-18 jaar; 16-21 jaar?*
  - c. *Is de afkomst relevant? (In Almere zijn de meeste daders van Marokkaanse afkomst)*

Het beïnvloeden van daders is niet kansrijk, tenzij zij zelf stappen ondernemen om veranderingen in hun leven aan te brengen. Kansen zijn er wel voor beïnvloeding van jongeren die zich nog niet met criminaliteit hebben ingelaten. We onderscheiden hierin twee groepen: jongeren tussen de 11 en 15 jaar en jongeren tussen 15 en 20 jaar. Bij beide groepen is beïnvloeding mogelijk, maar bij de groep van 11 tot 15 jaar is dit het meest kansrijk omdat jongeren uit deze groep zich in diverse contexten begeven waarbinnen beïnvloeding plaats kan vinden.

In Almere wordt een groep onderscheiden van jongeren tot 16 jaar die zich begeeft in Stedenwijk en hoofdzakelijk bestaat uit Surinamers en Antillianen. In de wijken Stedenwijk, Kruidenwijk en Tussen de Vaarten is een grote groep met voornamelijk Marokkaanse jongeren in de leeftijd van 10 tot 25 jaar te vinden.

- 2 *Hoe kunnen we de gekozen doelgroep daadwerkelijk bereiken, o.a. via welke kanalen (met als einddoel gedragsbeïnvloeding)?*
  - a. *Rechtstreeks?*
  - b. *Via zusjes?*
  - c. *Mogelijk ook via vrienden/vriendinnen?*
  - d. *Mogelijk ook via vader of moeder?*

Rechtstreekse beïnvloeding door de overheid is niet kansrijk. Veel jongeren die zich begeven in een straatcontext zien de overheid als een vijandige 'zij-groep': een boodschap (bijvoorbeeld een postercampagne) uit deze hoek kan hierdoor zelfs een averechts effect hebben. Indirecte beïnvloeding door sleutelfiguren is wel kansrijk. Uit deze voorverkenning komt dat ouders, peers en professionals sleutelfiguren zijn die invloed uit kunnen oefenen op potentiële daders.

- 3 *Hoe kunnen we vervolgens hun gedrag zodanig beïnvloeden dat zij niet overgaan tot c.q. stoppen met het plegen van woninginbraken/criminaliteit? Wie of wat zou hen weerhouden en waarom?*

Het beïnvloeden van gedrag zodat de potentiële daders niet overgaan tot het plegen van criminaliteit vergt een op de doelgroep en op de sleutelfiguren toegespitste aanpak. De aanpak kan worden gebaseerd op de inzichten die staan beschreven in paragraaf 4.3, de belangrijkste zijn:

- Balans vinden tussen grenzen stellen en bekrachtigen positief gedrag.
- Uitdragen van een eenduidige boodschap vanuit de gehele omgeving.
- Beïnvloeden via één op één contacten.
- Beïnvloeden via sleutelfiguren: ouders, peers en professionals.
- Een lange adem hebben is belangrijk.

5.2 Aanbeveling

Gebruik de inzichten van deze voorverkenning voor het opstarten van een pilot voor het beïnvloeden van potentiële woninginbrekers. Wij raden aan een pilot met beperkte omvang te starten waarin de inzichten van de voorverkenning verder geconcretiseerd kunnen worden.

De pilot moet zich richten op jongeren in de leeftijd van 11 tot 15 jaar. Een koppeling met de persoonsgerichte aanpak, met name voor wat betreft de aanpak van broertjes en zusjes, ligt hier voor de hand. De beïnvloeding vindt niet rechtstreeks, maar via sleutelfiguren plaats: via ouders, peers en professionals. Deze personen focussen zich op het stellen van grenzen aan negatief gedrag en het bekrachtigen van positief gedrag. Gezamenlijk bepalen zij om welke grenzen het gaat, welk gedrag gestimuleerd moet worden en welke perspectieven geboden kunnen worden. Een belangrijk aandachtspunt is de integraliteit van de pilot: jongeren moeten in verschillende contexten dezelfde boodschap ontvangen.

De pilot bevat de volgende stappen:

- 1 Bepaal de exacte doelgroep aan de hand van een integrale gebieds- en veiligheidsanalyse (de gebiedsscan van de politie kan hierin een rol spelen, aangevuld met kwalitatieve informatie van betrokkenen).

De doelgroep die wij in de voorverkenning beschreven als de 'nieuwe' groep lijkt zich goed te lenen voor een pilot. Dit is volgens professionals namelijk een redelijk afgebakende groep die zich met name in één wijk begeeft, dit geeft focus aan de pilot. Gegevens van de politie en gemeente over de doelgroep moeten het beeld compleet maken.

- 2 De professionals inventariseren welke sleutelfiguren betrokken kunnen worden bij de pilot. De focus ligt op ouders die hierin willen/kunnen participeren en peers met een zekere status in de groep die open staan voor positieve beïnvloeding. Ook docenten op scholen kunnen hierin meegenomen worden.

Sleutelfiguren (ouders en jongeren) zijn in beeld. Deze sleutelfiguren en de professionals vormen de ingang voor het werven van meer sleutelfiguren. Bij de uitvoering van de pilot is het belangrijk verwachtingen te managen: het gaat om een pilot met beperkte reikwijdte en duur.

- 3 Gezamenlijk bepalen de sleutelfiguren en de professionals welke boodschap er uitgedragen wordt.

De boodschap die uit de voorverkenning naar voren komt is enerzijds begrenzen en anderzijds bekrachtigen.

- 4 Gezamenlijk wordt bepaald welke ondersteuning de sleutelfiguren nodig hebben voor de beïnvloeding. Denk hierbij aan training in het stellen van grenzen of het overbrengen van een positieve boodschap.
De voorverkenning geeft een eerste beeld van de behoefte aan ondersteuning. De ouders hebben behoefte aan pedagogische vaardigheden en hebben behoefte aan een ontmoetingsplek voor de buurt waar diverse groepen terecht kunnen. De peers die sleutelfiguur kunnen zijn, hebben behoefte aan meer activiteiten met een agogisch kader (sportactiviteiten, uitbreiden van inloop), waarbinnen zij hun boodschap over kunnen brengen.
- 5 De uitvoer gaat van start en er wordt periodiek met alle betrokkenen gemonitord wat de ervaringen zijn, waar de boodschap bijgesteld moet worden en of er meer sleutelfiguren betrokken kunnen of moeten worden.
- 6 Monitor de voortgang gezamenlijk en evalueer wat de resultaten zijn. Bij een dergelijk project is geen 'harde' effectevaluatie mogelijk, maar zal aan de hand input van de betrokkenen vastgesteld moeten worden of de werkwijze van de pilot succesvol is.

Bijlagen

Bijlage 1

B1 Uitgangspunten voorverkenning

Risicjongeren en beïnvloedbare daders

Uit literatuur en uit onze onderzoek- en advieservaring weten we dat de groep (potentiële) daders van woninginbraken vaak behoort tot de bredere doelgroep risicjongeren. Veel voorkomende problemen zijn: verzuim en schooluitval, conflicten thuis, beginnende criminaliteit en overlast, LVB, huisvesting, grensoverschrijdend gedrag, schulden, psychosociale problemen. Straatcultuur is dominant, de jongeren leven in een eigen wereld. Niet alle risicjongeren worden woninginbrekers en niet alle woninginbrekers zijn risicjongere geweest.

Voor een campagnematige methodiek is het noodzakelijk om de doelgroep verder af te bakenen en dat zullen we in deze voorverkenning doen.

Grassroot benadering

Uit onderzoek blijkt dat campagnes van de (rijks)overheid succesvol zijn in het bereiken van kennisoverdracht, maar dat veranderingen in houding en gedrag moeilijker te realiseren zijn. Met name de effecten op gedrag zijn in het algemeen beperkt. Zo leiden Postbus 51 campagnes gemiddeld tot 2% gedragsverandering. De doelgroep van (potentiële) woninginbrekers is naar verwachting nog minder vatbaar voor overheids campagnes omdat hun houding ten opzichte van de overheid eerder negatief dan positief is.

De leefwereld van jongeren staat ver af van de systeemwereld. Deze leefwereld is daardoor zeer moeilijk bereikbaar en weinig ontvankelijk voor signalen vanuit de systeemwereld. Het verhogen van normbesef en stimuleren van gedragsverandering van buitenaf heeft naar onze inschatting weinig effect omdat de dominante cultuur van de leefwereld sterker is en omdat het verwerven en behouden van status in de groep en op straat waardevol is.

Voor deze voorverkenning kiezen wij dan ook niet voor een traditionele campagne, maar voor beïnvloeding die vormgegeven is vanuit de leefwereld en die uitgevoerd wordt door middel van direct contact tussen jongeren.

Beïnvloeding vanuit een positief beeld

Om potentiële daders van woninginbraak daadwerkelijk te kunnen bereiken en hun gedrag (effectief en duurzaam) positief te beïnvloeden, is het zaak invloed uit te oefenen op de waarden en normen (gedragsverwachtingen) binnen de groepsverbanden van jongeren waar deze daders uit voortkomen. Het doel is om een ontwikkeling te stimuleren die er voor zorgt dat een jongere die met deze vorm van criminaliteit geld verdient zich niet langer kan beroepen op een positieve sociale identiteit als 'stoere gangster' binnen een groepsverband waar deze vorm van criminaliteit wordt gedoogd (niet verraden), gefaciliteerd (deel hebben aan heling) of zelfs gestimuleerd (status).

Het opleggen van pro-sociale waarden en normen ('Gij zult niet stelen') door een buitenwacht die wordt ervaren als een (vijandige) zij-groep, zal naar verwachting niet werken en zelfs een averechts effect kunnen sorteren (stigmatisering en secundaire deviantie). Het verschil tussen mijn en dijn benadrukken zal in veel gevallen ook niet het verschil maken, aangezien wetenschappelijk onderzoek ten aanzien van de burgerlijke moraal heeft aangetoond dat ook de dief het er doorgaans mee eens is dat je niet van hem mag stelen. Winst valt eerder te behalen in het ondersteunen van een positieve sociale identiteit van een 'echte' of 'ideale' man binnen zijn gemeenschap als iemand die hard aan zijn of haar toekomst werkt (talenten ontwikkelt), zich de kaas niet van het brood laat eten (weerbaar is) en voor naasten zorgt (en voor hen opkomt). Zo'n persoon behandelt anderen zoals hij of zij zelf wil worden behandeld en neemt geen genoegen met een mindere behandeling. Dit betekent dat criminaliteit, waaronder inbreken, geen optie is.

De kwaliteiten die deze persoon tentoonspreidt maakt hem of haar niet alleen iemand die gezien wordt, erbij hoort en ertoe doet binnen de eigen gemeenschap. Het maakt hem of haar ook een persoon met kwaliteiten die op de lange termijn bijdragen aan het behalen van wenselijke doelen, niet in de laatste plaats de stabiliteit, zorgzaamheid en genegenheid die nodig is voor het stichten van een gezin. Een dergelijke positieve benadering van iemand willen worden die deugt binnen het eigen groepsverband of de eigen gemeenschap, zal naar verwachting meer resultaat opleveren dan vooral inzetten op een stimulans voor de ridiculisering van woninginbrekers als 'slechte' mensen (binnen de groepsdynamiek zal dit beeld wellicht vanzelf een tegenhanger worden van de positieve identiteit van de 'echte' man).

Stadia van gedragsverandering

Er is veel onderzoek gedaan naar gedragsverandering. Algemeen bekend is dat het veranderen van gedrag niet eenvoudig is. Prochaska en DiClemente onderscheiden vijf stadia van gedragsverandering:

1 Voorbeschouwing

In dit stadium is de persoon zich niet bewust van het feit dat hij een probleem heeft. Hij herkent niet dat zijn gedrag schadelijke effecten heeft of dat zijn probleem negatieve gevolgen heeft voor zichzelf of voor anderen.

2 Overweging

In dit stadium zal de persoon enigszins openstaan om na te denken over zijn problemen of de gevolgen daarvan voor zichzelf of anderen. De persoon wordt zich allengs bewust van het feit dat hij een probleem heeft. In dit stadium staat ambivalentie centraal, dat wil zeggen dat de persoon enerzijds problemen (h)erkend maar nog niet weet of hij wel wil veranderen.

3 Beslissing

De persoon neemt de beslissing iets aan zijn probleem te doen en hij maakt concrete plannen hoe hij zijn probleem gaat aanpakken.

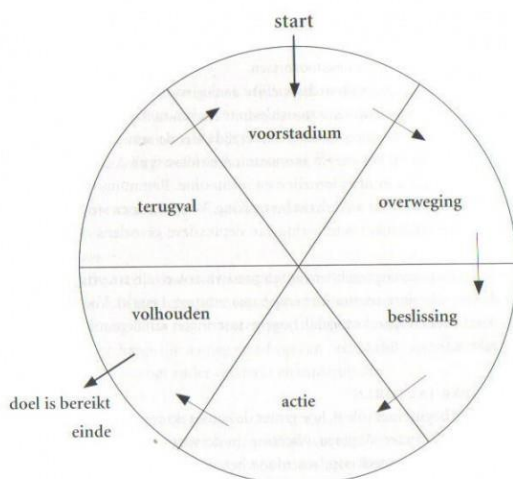
4 Actie

De beslissing om iets aan het probleem te gaan doen is genomen; in deze fase wordt overgegaan tot actie. Het besluit krijgt handen en voeten. In deze fase kan de persoon geconfronteerd worden met afwijzing uit zijn omgeving.

5 Volhouden

Het volhouden oftewel het consolideren van de ingezette verandering is stadium vijf.

Betrokkene zal in deze fase de veranderingen integreren in zijn leven en in zijn persoonlijkheid.

Gedragsverandering is geen lineair proces met een duidelijk begin- en eindpunt, maar een *circulair proces*. Tijdens iedere fase kan de persoon terugvallen in een vorige fase of in oud gedrag. Veranderen is dikwijls twee stappen vooruit en één stap achteruit. Het is van belang de stappen niet te snel te willen doorlopen. Forceren heeft geen zin en hardlopers zijn in dit geval zeker doodlopers. Als een persoon niet goed alle voor- en nadelen van zijn gedrag heeft overwogen en alle ins en outs van gedragsverandering langs is gelopen, bestaat de kans dat hij niet weloverwogen een keuze heeft gemaakt. Dit wreekt zich in de fase van voorbereiding of actieve verandering, waarbij de persoon weerstand gaat vertonen of met de armen over elkaar gaat zitten. Degene die beïnvloedt, moet aanhaken in de fase waarin de cliënt zich bevindt.

Implicatie voor de voorverkenning

We laten dit proces in deze offerte zien om aan te geven dat voor gedragsverandering tijd en volharding noodzakelijk zijn. Deze voorverkenning zien wij als de start van gedragsverandering. De contacten dragen bij aan zelfinzicht en normbesef. Bij de uitvoer van onze voorverkenning zullen we geen gedragsverandering bewerkstelligen, maar we kunnen wel in stadium één en twee terecht komen. Als dit lukt, kunnen we de conclusie trekken dat de methodiek veelbelovend is.

Resultaat voorverkenning: methodiek en aanbevelingen voor toepassing

Het resultaat van de voorverkenning is een methodiek met aanbevelingen voor het invoeren van deze methodiek. Op basis van de resultaten van deze voorverkenning zullen we ook aanbevelingen doen over vervolgonderzoek waarin de methodiek verder uitgewerkt en getest worden in een pilot. Zoals gezegd zal de voorverkenning als bijvangst ook bijdragen aan zelfinzicht en normbesef van de jongeren die betrokken zijn.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met vijftig medewerkers. We werken in opdracht van overheden en maatschappelijke organisaties op regionaal, lokaal en (inter)nationaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.